

Hemel op aarde

Het is wel een schrijnend verhaal van Lucas, in deze week van hoop en nieuwe toekomst. Je moet wel een enorme scepticus zijn om niet ook maar een beetje geraakt te worden door de vreugde die uit Amerika opstijgt. “Verenigde Staten van Amerika,” sprak een donkere vrouw in een bus op weg naar Washington. “Verenigde Staten,” met de nadruk op ‘verenigd’ en ze straalde daarbij. En zo gaf ze aan dat er geen kloof meer zou zijn tussen blank en zwart, en tussen hopelijk nog veel meer zogenaamde uitersten.

Verenigd. Eén. Heel. Iedereen met gelijke rechten en mogelijkheden. Zo zou het moeten zijn. Het verhaal dat hier zojuist klonk over de rijke man en de arme Lazarus zet je met twee benen weer op de grond. Want de rijke man heeft alle kansen om zijn leven te beteren niet willen zien. Zo’n kans lag letterlijk bij hem voor de deur, en hij stapte er over heen in zijn mooie purperen kleren en met zijn tassen vol boodschappen voor het feestmaal dat ging volgen. Het lijkt verdacht veel op de situatie in de financiële wereld van de afgelopen jaren. Graaicultuur, eigen gewin, na mij de zondvloed, en dat daar iemand onder zou kunnen lijden, dat er iemand op de stoep ligt, so be it. Gewoon de andere kant op kijken. Vooral ook niet denken aan overconsumptie of leegroef van de aarde. Als ik het maar goed heb vandaag. U en ik kunnen nu heel terecht denken ‘dat gaat dus niet over mij want ik ontvang geen superbonussen en heb geen bank doen omvallen’, maar deze cultuur is van ons allemaal. We hebben er profijt van, en we houden hem ongewild toch ook in stand.

Laat één ding duidelijk zijn: Lucas zegt niet dat mooie kleren en lekker eten op zichzelf fout zouden zijn. Niks geen klein-burgerlijk moralisme. Eet smakelijk en geniet vooral van schoonheid! Lucas wijst wél op het schrille contrast met de bedelaar voor de deur, die niets krijgt, minder nog dan de honden. Die bedelaar heeft wonderlijk genoeg een naam in dit verhaal. De rijke niet, die is anoniem. De arme wordt gekend en telt dus mee, telt dus zwaar. Lucas vraagt naar de verhouding tussen overvloed en schaarste, tussen rijkdom en armoede, tussen voor jezelf zorgen en naar anderen omzien, tussen leven beknotten en leven mogelijk maken. Laat daar geen kloof tussen bestaan. Zou de daklozenopvang hier in het centrum, waar meerdere mensen van hier actief zijn, daarom De Kloof heten? De kloof is er. Het is om moedeloos van te worden.

Een voorbeeld van dit ik-gerichte denken. In een recente reeks uitzendingen van de historicus Simon Schama op televisie ging het vorige week over de droogte in het zuidwesten van Amerika. (het had overal kunnen zijn op aarde, maar goed, toevallig toch weer Amerika). Die droogte heeft de mens sinds de trek naar het westen behoorlijk weten op te lossen, met irrigatie en een enorm stuwmeer, Lake Mead. Maar dat droogt nu toch op. Een boer bij Las Vegas werd gevraagd hoe hij de toekomst zag, met waterschaarste in de steden in de woestijn. En zijn enige antwoord was: als ik mijn water maar krijg voor mijn boerderij. Nou, dan ben je uitgepraat over goede hoop, yes we can, met zijn allen samen, omkijkend naar elkaar. Wat zijn mensen toch horende doof en ziende blind en ontzettend kortetermijn gericht.

Iedereen kent voorbeelden van kloven en ravijnen. Dichtbij of ver weg. De prangende vraag is wat een mens in beweging kan brengen om die afstand te overbruggen. Wat maakt dat iemand zich verzacht en alsnog het gesprek opent met degene op wie hij zo boos was? Wat maakt dat een groep mensen geweld afzweert en toenadering zoekt tot hun vijand? Waar begint die ommekeer? En hoe kun je dat moment bevorderen? De rijke man toont geen enkele opening. Eerst wil hijzelf door Lazarus geholpen worden. Zoals hij dat zegt: ‘stuur Lazarus!’ Hij denkt nog steeds in termen van macht en zeggenschap. Als dat niet lukt, maakt zijn denken toch een klein stapje en vraagt hij of zijn broers op aarde dan toch gered kunnen worden. Zijn kringetje blijft wel heel klein. Hij vermoedt dat iemand die uit de dood terugkeert wel indruk zal maken. Dat zal ze de ogen openen (en dan zijn zij tenminste gered na de dood). Echt, dan luisteren ze wel. Maar, daarboven bezien ze de mensheid al wat langer dan vandaag, en weten dat het zo niet werkt. De adviezen over hoe goed te leven liggen hoog opgetast in dikke boeken, in ervaringsverhalen, in oude wijsheid en moderne goeroes. Het is allemaal voorhanden voor wie horen wil. Daar voegt een uit de dood verrezene niets aan toe.

Dat zegt het evangelie: ‘dan zullen ze zich ook niet laten overtuigen als iemand uit de doden opstaat’. De goede boodschap is dat het er allemaal al is, liefde, gerechtigheid, sociale bewogenheid, goedertierenheid, barmhartigheid. Het is er allemaal. Weliswaar verborgen onder conflicten en onmacht, maar direct toegankelijk voor wie het waagt. De hele bijbel is een poging dát te laten zien. Het is een bundeling van richtinggevend verhalen op weg naar goed leven voor alles en allen. Neem die simpele uitnodiging in Deuteronomium ‘kies dan voor het leven’ (Deut 30,19) en het ‘wie zonder

zonden is werpe de eerste steen' (Joh 8,7), of de vader die de verloren zoon weer in zijn armen sluit (Lc 15,24). 'Keer u om', riepen Jesaya, Jeremia en al die anderen. 'Laat je niet verleiden door rijkdom en macht', zeiden Amos en Daniël. Kortom, wat heb je nog meer nodig? Een doortocht door een zee, een bevrijding uit de slavernij, een nieuwe president in de VS, een opstanding uit de dood?

Het zou niet nodig moeten zijn, zegt Lucas. Pasen als oerverhaal van opstanding, van overstijging van welke kloof dan ook, ligt al binnen onze mogelijkheden. Altijd al. Mensen kunnen steeds weer opstaan, te hoop lopen tegen onrecht, krachten bundelen en het goede doen. Waar begint de ommekeer? Wat leidt tot inkeer? Wachten op een charismatisch leider? Op iemand die op het juiste moment de juiste dingen zegt, die aanspreekt en stem van de verdrukten kan zijn? Die hoop brengt en de krachten in mensen bundelt en het verlangen richting geeft? ZO iemand vertrouwd ik alleen als zij of hij terugverwijst naar de mogelijkheden van mensen zelf, naar de kracht van gezamenlijkheid. Het is dus niet altijd 'soms breekt uw licht'. Verandering gebeurt niet per se in één keer, radicaal en voor eens en altijd. Veel vaker zetten mensen kleine stapjes en dan blijkt je achteraf toch een eerste bouwsteen te hebben gelegd voor iets nieuws. Alleen besef je dat pas gaandeweg. Achteraf lag de aanzet voor verandering klaarblijkelijk daar en toen op dat moment, of groeide er een nieuwe mogelijkheid.

Vooraf weet je niets. Alleen goede intenties. Een zo goed mogelijke start. Zoals vandaag bij de doopvont. Omdat we eigenlijk wel weten wat goed is en hoe het zou moeten zijn, dopen we onszelf en anderen, steeds weer, om in te prenten dat een nieuw begin mogelijk is. Laat het zo zijn.

Gelezen: Lc 16,19-31